

EL CAPVESPRE DELS DÉUS

En castellà *El crepúsculo de los ídolos, o cómo se filosofa con el martillo*.

Títol original en alemany: *Götzen-Dämmerung oder: Wie man mit dem Hammer philosophirt*) escrit en 1887 pel filòsof Friedrich Nietzsche.

El llibre descriu en primer terme com el ritu tant apol·lini com dionisiac es debaten constantment en la vida dels éssers humans. Així llavors es té un primer acostament al comportament i l'anhelada explicació dels clàssics. No obstant això les crítiques no es farien esperar i els ídols que havien presidit el pensament de molts intel·lectuals europeus durant dinou segles, aquesta vegada es veien fortament qüestionats per Nietzsche.

ESTRUCTURA DE L'OBRA

Un primer apartat ens ofereix quatre breus aforismes que es troben entre els més brillants i enginyosos de tota la seva obra dirigits a la dona, el Reich alemany, el filòsof, la moral, l'art, la ciència. Tots queden tocats.

El segon apartat és una monografia de Sòcrates "El problema de Sòcrates".

L'apartat tercer, "La raó en la filosofia" objecte de comentari, és sens dubte central en aquesta obra des del punt de vista de la "metafísica" de Nietzsche. Aquest descobreix la idiosincràsia del filòsof, que ja havia contraposat en la seva obra "Més enllà del ben i del mal". Així la "raó" en filosofia és la causa que nosaltres falsifiquem el testimoni dels sentits. Nietzsche acaba aquest apartat amb quatre tesis en les quals resumeix tota la seva crítica a la metafísica.

L'apartat quatre ens ofereix una sorprenent història de la filosofia, que partint de les boires nocturnes i passant per les clares del matí culmina en el "mig dia" de Zaratustra.

El cinquè apartat, és un atac a la "moral" de les formes des del Nou Testament fins a Schopenhauer. Aquesta moral abans de Nietzsche tendeix a aniquilar les passions.

L'apartat sisè, és dedicat als "Quatre grans errors", aquests són sobretot quatre errors psicològics i tenen greus conseqüències morals, ells són: l'error de la confusió de la causa amb la conseqüència, el de la causalitat falsa, el de les causes imaginàries i l'error de la voluntat lliure.

El setè, és dedicat a aquells que veuen la moral com una forma de "millorar" a la humanitat. La qual cosa significa la moral com a contra naturalesa.

Finalment, l'apartat vuitè és la secció més polèmica del llibre. Nietzsche llança una mirada a la seva pàtria. En poques línies traça així, un dels millors elogis d'Alemanya escrits mai.

Tesis contra la duplicitat de mons

Se m'estarà agraït si condenso un coneixement tan essencial, tan nou, en quatre tesis: així facilito la comprensió, així provocho la contradicció.

Primera tesi. Les raons per les quals «aquest» món ha estat qualificat d'aparent fonament en la seva realitat –una altra mena diferent de realitat és absolutament indemostrable.

Segona tesi. Els signes distintius que han estat assignats a "l'ésser vertader" "de les coses són els signes distintius del no-ésser; del no-res –o còpia de posar-lo en contradicció amb el món

real és com s'ha construït el «món vertader»: un món aparent de fet, quant és merament una il·lusió opticomoral.

Tercera tesi. *Inventar faules sobre un «altre» món diferent d'aquest no té sentit, pressuposant que no domini en nosaltres un instint de calúmnia, d'empetitiment, de recel enfront de la vida: en aquest últim cas ens vengem de la vida amb la fantasmagoria d'una «altra» vida diferent d'aquesta, «millor» que aquesta.*

Quarta tesi. *Dividir el món en un món «vertader» i en un món «aparent», ja sigui a la manera del cristianisme, ja sigui a la manera de Kant (en última instància, un cristià astut), és únicament una suggestió de la decadència –un símptoma de vida descendent... El fet que l'artista estimi més l'aparença que la realitat no constitueix una objecció contra aquesta tesi, ja que «l'aparença» significa aquí la realitat una vegada més, però seleccionada, reforçada, corregida... L'artista tràgic no és un pessimista – dir precisament sí, fins i tot a tot el que és problemàtic i terrible, és dionisiac [...].*

F. NIETZSCHE: El capvespre dels déus, «La raó en la filosofia»

El primer i l'últim

L'altra idiosincràsia dels filòsofs no és menys perillosa: consisteix a confondre l'últim i el primer. Posen al començament, com a començament, el que ve al final –per desgràcia, ja que no hauria ni tan sols de venir!– els «conceptes suprems», és a dir, els conceptes més generals, els més buits, l'últim fum de la realitat que s'evapora. Això és, una vegada més, solament expressió de la seva manera de venerar: al que és superior no li és lícit provenir del que és inferior; no li és lícit provenir de res. Moralitat: tot el que és de primer rang ha de ser causa sui. El procedir de quelcom diferent és considerat com una objecció, com quelcom que qüestiona el valor. Tots els valors suprems són de primer rang, cap dels conceptes suprems –el que existeix, el que és incondicionat, el que és bo, el que és cert, el que és perfecte– no pot haver esdevingut, per consegüent ha de ser causa sui. Però cap d'aquestes coses no pot ser tampoc desigual l'una de l'altra, no pot estar en contradicció amb si mateixa. Amb això tenen els filòsofs el seu meravellós concepte «Déu». L'últim, el més tènue, el més buit és considerat com el primer, com a causa en si, com a ens realissimum [ens realíssim]... Que la humanitat hagi hagut de prendre seriosament les xacres cerebrals d'uns malalts teixidors de teranyines! –I ho ha pagat car!...

F. NIETZSCHE: El capvespre dels déus, «La raó en la filosofia»

La raó com a tirà

Quan es té necessitat de fer de la raó un tirà, com va fer Sòcrates, per força es crea un perill no pas petit que una altra cosa diferent faci de tirà. Aleshores es va endevinar que la racionalitat era la salvadora, ni Sòcrates ni els «malalts» no eren lliures de ser racionals, era de rigueur [de

rigor], era el seu últim remei. El fanatisme amb què la reflexió grega sencera es llança a la racionalitat delata una situació compromesa: s'estava en perill, es tenia una sola elecció: o bé morir o bé ser absurdament racionals... El moralisme dels filòsofs grecs a partir de Plató té uns condicionaments patològics; i el mateix passa amb la seva valoració de la dialèctica. Raó = virtut = felicitat significa simplement: cal imitar Sòcrates i implantar de manera permanent, contra els apetits obscurs, una llum diürna –la llum diürna de la raó. Cal ser intel·ligents, clars, lúcids a qualsevol preu: tota concessió als instints, a l'inconscient, condueix cap avall [...].

F. NIETZSCHE: El capvespre dels déus, «El problema de Sòcrates»

La vida no val res

En tots els temps els savis han jutjat igual sobre la vida: no val res... Sempre i a tot arreu s'ha escoltat de la seva boca el mateix to –un to ple de dubte, ple de malenconia, ple de cansament de la vida, ple d'oposició a la vida. Fins i tot Sòcrates va dir en morir: «Viure significa estar malalt durant llarg temps: dec un gall a Asclepi salvador.» Fins i tot Sòcrates estava tip. Què prova això? Què indica? –En altre temps s'hauria dit (–oh, li ho ha dit, i ben alt, i els nostres pessimistes els primers!): «Aquí, en tot cas, alguna cosa ha de ser vertadera! El consensus sapientium prova la veritat.» Continuarem nosaltres parlant així avui? Ens és lícit parlar així? «Aquí, en tot cas, alguna cosa ha d'estar malalta.» És la resposta que nosaltres donem: a aquests savis de tots els temps se'ls hauria d'examinar de prop primer! Potser és que cap d'ells no se sostenia ja ferm sobre les cames? Potser és que eren homes tardans? Que trontollaven? Decadents? Potser és que la saviesa apareix a la terra com un corb, al qual una tènue olor de carronya l'entusiasma?»

A mi mateix aquesta irreverència de pensar que els grans savis són tipus decadents se'm va ocórrer per primera vegada just en un cas en què a ella s'oposa de la manera més enèrgica el prejudici docte i indocte: em vaig adonar que Sòcrates i Plató són símptomes de decaïment, instruments de la dissolució grega, pseudogrecs, antigrecs (El naixement de la tragèdia, 1872). Aquest consensus sapientium [consens dels savis] –això ho he anat comprenent cada vegada millor– el que menys prova és que tinguessin raó en allò en què coincidien: prova, abans, que ells mateixos, aquests savis, coincidien fisiològicament en alguna cosa, per adoptar –per haver d'adoptar– una mateixa actitud negativa davant de la vida.

F. NIETZSCHE: El capvespre dels déus, «El problema de Sòcrates»